

of language is considered, the role of the book in the time of public calamities and radical changes. In the field of observation — various shaped product of a system that consists of a real historical figures and characters created by the author's imagination. Also it analyzes the uniqueness of portraits and landscapes, as well as their aesthetic function in the product, especially the tropics. The greatest attention is given to the author's humanist position, which is shown in condemning the savagery, brutality and excessive approval crazy celebration of goodness and justice.

Key words: revolution, artistic, tale, image, portrait, landscape, humanism, psychologism, language.

УДК 821.161.2.09:26:930.1(092)

Марія Сенета

РОЛЬ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ Т. ШЕВЧЕНКА У ФІЛОСОФСЬКИХ ТА ІСТОРІОСОФСЬКИХ ПРАЦЯХ ДМИТРА ДОНЦОВА

У статті на матеріалі філософських та історіософських праць Д. Донцова проаналізовано формування світогляду мислителя під впливом творчості Т. Шевченка. У результаті дослідження вдалося з'ясувати, що поезія Кобзаря володіє унікальною здатністю розвивати націософське мислення, мислення у категоріях збереження, відтворення і розвитку українських цінностей. Це яскраво проявилось на прикладі життя і творчості Дмитра Донцова. Зокрема, вдалося простежити поступове поглиблення розуміння поезії Кобзаря, зростання рівня самосвідомості та національної тотожності. Попри те, що поезія Кобзаря написана у попередньому столітті, дослідник вдало використав духовно-творчий і ментальний потенціал «Кобзаря» для розв'язання непростой геополітичної ситуації України у ХХ ст. Основними авторитетами для мислителя є Біблія, «Кобзар», духовна спадщина українського народу. Слід звернути увагу, що саме через творчість поета націософ поступово приходять до глибшого розуміння Святого Письма. Виокремлено основні сфери творчого використання поезії Т. Шевченка, зокрема: формує державницьке мислення, сприяє збереженню традиційних цінностей українського народу, виховує високі естетичні критерії.

Ключові слова: історіософія, національна самоідентифікація, християнські цінності, духовність, критерій.

Творчість Т. Шевченка володіє унікальним даром прищеплювати, розвивати та утверджувати основні буттєві категорії: Бог, Нація, Свобода. Ці поняття стають особливо животрепетними на шляху до створення України в Україні, в тому числі до формування націоцентричного способу мислення як провідного методологічного підходу в гуманітаристиці, за якого національний імператив детермінує спосіб наукового мислення. Тут варто наголосити, що «зорієнтованість на проблеми виживання, розвитку і процвітання народу дає науці імунітет від підпорядкованості чужим, груповим чи суб'єктивно-кон'юнктурним інтересам, стимулює її до максимально енергійних пошуків істини, найоптимальніших шляхів розвою в усіх сферах буття народу» [22, 235]. У такому ракурсі об'єктивно оцінюється роль літературознавчої науки як однієї з провідних дисциплін формування наукового дискурсу, що відповідатиме нагальним вимогам у часі створення іманентної українській традиції філологічної науки. Звідси приходять усвідомлення, що звернення

до напрацювань україноцентричних авторів, передусім літературних критиків, постає однією з насущних потреб сьогодення.

Таким потенціалом володіє метадискурс Дмитра Донцова. Один з провідних донцовознавців визначає літературно-критичний метод дослідника як «політичне літературознавство», під яким розуміє «той факт, що його (Д. Донцова. — М.С.) літературознавчі твори є одночасно художніми текстами» [24, 118]. А ще раніше Є. Маланюк стверджував, що «Дмитро Донцов є політичний письменник» [Цит. за: 5]. Адже у тогочасних умовах «література <...> довгий час була самотнім виявом публічної думки» [15]. Звідси й випливає **актуальність** нашого дослідження.

Перш за все Донцов відомий як ідеолог чинного націоналізму. Однак таке трактування суттєво збіднює і обмежує творчий набуток мислителя. Він творив у сферах політики, філософії, літературознавства, ідеології, публіцистики. Одним з перших дослідників спадщини мислителя був М. Сосновський («Дмитро Донцов:

Політичний портрет. З історії розвитку ідеології українського націоналізму») [29]. Дослідженню його історичних та філософських поглядів приділяли увагу у своїх кандидатських І. Глущенко [6], І. Козій [25], М. Чугуєнко [30], І. Шліхти [32]. Про мислителя писали А. Бедрій, Я. Дашкевич, Р. Єндик, П. Іванишин, Б. Пастух, Г. Сварник, М. Ільницький, Ю. Вільчинський, О. Астаф'єв, Є. Маланюк та ін. Заслугове на увагу й нова студія І. Загребельного [20]. Варто наголосити на вагомій ролі докторської дисертації С. Квіта, яка вийшла окремою монографією [24]. Тут постать мислителя аналізується на широкому тлі культурних епох України. У 2008 р. з'явилась збірка перевидань праць Дмитра Донцова під назвою «Літературна есеїстика» [13], де зібрано літературно-критичні праці мислителя про творчість Т. Шевченка, Лесі Українки, Олени Теліги та ін. Великий вклад у дослідження творчості мислителя робить О. Баган. Це, перш за все, його кандидатська дисертація [3], численні статті і видання вибраних творів Д. Донцова у 10 томах, із яких вже вийшло 9. Слід прийняти до уваги також дисертації М. Леськової [27], Т. Шептицької [31].

Спробу осмислити формування літературознавчих поглядів здійснила В. Колкутіна [26], де авторка з'ясувала формування естетичних поглядів у літературознавстві на прикладі ранньої статті про європейську мазепіану. Дослідниця робить висновок, що «літературно-критична діяльність Дмитра Донцова базується на гносеологічному підґрунті літературних явищ — історичному, естетичному, психологічному з особливим акцентуванням на ідеологічному аспекті української літератури, визначенні її націотворчої спрямованості та соціальної ролі» [26]. Професор Петро Іванишин вважає, що «естетика Шевченка» стала інтерпретаційною стратегією Д. Донцова для критичної рецепції поетів та прозаїків. Ідеали Кобзаря стають базовими для виявлення художності. Герменевтичну методологію П. Іванишин вважає базовою для експлікації творчості митців слова для Д. Донцова [23, 13]. Крім того, творчість Кобзаря мислитель засвоював крізь призму національно-екзистенціальної методології [28]. Рецепцію поета у літературознавчій практиці Д. Донцова досліджував Г. Грабович [7]. Однак окремо не приділялася увага становлення естетичних мистецьких ідеалів під кутом зору впливу поезії Т. Шевченка, з'ясування ролі цінностей поета для становлення Д. Донцова-мислителя.

Тому **метою** нашого дослідження є актуалізація спадщини Д. Донцова у контексті розвитку шевченкознавства; дослідити виняткову здатність поезії Т. Шевченка формувати націєцентричне мислення, що особливо виявилось у творчості та діяльності Д. Донцова. Для реалізації мети варто виконати такі **завдання**:

- 1) проаналізувати філософські та історіософські праці Д. Донцова;
- 2) з'ясувати формування естетичних та мистецьких поглядів Д. Донцова у контексті вивчення творчості Т. Шевченка;
- 3) простежити розвиток націєцентричного мислення націософа у взаємозв'язку з поезією Кобзаря.

Моральним авторитетом для Д. Донцова виступає Тарас Шевченко, оскільки «*дороговкази його є нехибні, бо оперті на відвічних традиціях історичних націй і його самоініціативі. Він одразу відкинув мудрість “сучасних вогнів” в усім: в релігії, в політиці, в соціальному житті, в моралі <...>. З цього основного założення виходячи, komponував він і слова заповіту, які досі є словами-дороговказами — за що, за які ідеали має боротися Україна проти “апостолів” Антихриста*» [11, 47–48].

Дослідники неодноразово відзначали велику заслугу у формуванні провідних концепцій, основних ідей вченого саме Т. Шевченка: «*Д. Донцов здійснює два стратегічні кроки у своїй особистій ідейній еволюції і в переорієнтації українського суспільства: він пояснює категоричність українсько-російського протистояння і пораженьську сутність культурного малоросійства. До цих істин, що є закономірним, доходить він завдяки вивченню спадщини Т. Шевченка*» [1, 11]. Кобзар справив на дослідника величезне враження, здійснив кардинальний поворот у свідомості на дорогу націоналізму і в політиці, і в літературі. Стосовно духовної організації, націєцентричного способу мислення, способу рецепції українського буття між Т. Шевченком та Д. Донцовим є багато спільного. Навіть щодо ролі в історії дослідники здатні вбачати деяку паралельність: «*Донцов у ХХ ст. зробив те, що в ХІХ–ХХ — Шевченко. Він створив якісну нову філософію виживання нації, яка формувала новий, революційний спосіб національного думання при осмисленні минулого, аналізі й оцінці сучасного та плануванні політичного майбутнього. Вона викликала оптимізм, повертала віру, кликала до дії*» [21, 239]. Творча іпостась Кобзаря була генератором його ідеології вольового націоналізму, продуцентом нових дієвих націєоздоровлювальних концепцій. «*Це вельми символічно, що саме через поглиблене осмислення Шевченкових морально-ідейних художніх заповітів Д. Донцов дійшов до розуміння історичного і національного волюнтаризму як головних рушійних сил розвитку людства*» [1, 12].

Тотожною за основними ідейними концепціями, логічно перекодованою з мови мистецтва слова Т. Шевченка у мову націології, націософії стала одна з основоположних праць Д. Донцова «Дух нашої давнини», що яскраво засвідчила постання неординарного критичного мислення в тогочасному науковому дискурсі. Цілком

виправдано сучасна наука називає це дослідження «етапним кроком у світоглядній еволюції самого Д. Донцова, що фіксує завершення його філософського синтезу націоналізму і консерватизму» [2]. Імпульсом і одночасно стимулом для науковця була переоцінка традицій української культури, утвердження почуття національної самосвідомості, наповнення арсеналу нації культурними здобутками світової цивілізації. Виходячи з цього, він звертається до духовних надбань культури України. Акцентуючи на тому, що наша «мудрість переливається через всю нашу стару історію й письменство від Іларіона й інших митрополитів старокиївських, через митрополитів і авторів литовсько-руської і козацько-української доби, аж до нових часів» [10, 18], то саме у минулому слід черпати рецепт для подолання теперішньої кризи.

Д. Донцов діагностує спільноту, вказуючи, що «український соціум тяжко хворий на провансальство, він позбавлений волі створити свій яскравий і самобутній національний світ, втратив відчуття великих героїчних традицій, князівсько-боярських і козацько-шляхетських, живе утопією гуманізму і пацифізму» [4, 63]. Відповідальність перш за все падає на провідну касту, яка веде народ за «сучасними вогнями», забуваючи про традиції, культурну спадкоємність. Шевченкове «в своїй хаті своя правда, і сила, і воля» звучало для неї провінційно, перестаріло, анахронічно. Вартість мали тільки цінності найбільш «поступові», найбільш «демократичні». «Духовні кастрати, ідейні сліпці та історичні поплентачі» [4, 49] рівняли людину з людиною, націю з нацією, і визнаючи за ними рівні права, рівночасно шили для них один однострій, який не допускав ані індивідуального характеру, ані власної особовості, ні неповторного обличчя, даного Творцем кожній одиниці і нації. Лібералізм заперечив існування і самого Творця, і його закони правди і добра, закони Божої моралі, замінивши їх раціоналізмом, матеріалістичною діалектикою тощо. Національні традиції уважались гальмом розвитку і джерелом суспільної відсталості.

Дмитро Донцов уперше дефініціював, констатував і подав таку об'ємну та вичерпну характеристику того, що згодом окреслив поняттям «провансальство». Це патологічне явище в українському суспільстві дослідник характеризує як п'явку, як гангрену на здоровому тілі України. Найголовнішими ознаками цього феномену є «засаднича ворожість до традиції», «невизнання тяглості національної мети» і, як не парадоксально доходить навіть до «нерозуміння національної ідеї», а часто і до заперечення існування як такої [14, 85]. У статті «Ідеологія чинного націоналізму» дослідник висновує, що «наші провідники бачили у відважнім дусі батьків, що оживляли

в їх трухлявій совісті Шевченко та інші, мов той Гамлет, — диявола» [12]. А у дослідженні «Дороговказ у майбутнє» Д. Донцов підводить підсумок, що «їх («провансальців». — М.С.), як значиться в Євангелії, плотський розум плебея знає лише те, що обсервує очима» [9]. Народжене і культивоване Шевченком україноцентричне мислення якраз приводить філософа до нещадного викриття, саркастичного висміювання, гнівного таврування, гострого засудження усіх рис малороса. Однак слід зауважити, що така оздоровлювальна критика не має на меті дискредитувати чи, що більше, применшити українство в очах світу. Варто підкреслити, що «прикметною особливістю його критики (Д. Донцова. — М.С.) є її **будівничий характер** (виділення наше. — М.С.), він завжди дає відчутти, наскільки названа проблема є болюча саме тому, що вона наша» [4, 33]. Автор щиро вболіває за долю України, виступає не пасивним обсерватором, не просто моніторить навколишні реалії, а дає їм об'єктивну критику, орієнтиром у якій виступає духовний пласт української культури.

Особливо часто критик верифікує свої передсудження і висновки з Біблією та Кобзарем. Буквально кожна сторінка цієї монументальної праці, такої потрібної і незамінної на той час, просякнута променем Біблії. Моральними авторитетами для дослідника виступають яскраві християнські автори, богослови, серед яких найчастіше згадуються імена Іоанна Златоуста, митрополита Іларіона, Серапіона Київського, Данте, Томи Кемпійського, Івана Вишенського, Григорія Сковороди, Рене Шатобріана, Івана Котляревського, Івана Франка, Лесі Українки та ін. [10, 20, 49, 90, 121, 122, 123, 169, 195, 196, 283]. Неодноразово наводяться прямі цитати з Біблії, чи у сконденсованому вигляді подано суть Христової притчі [10, 22, 67].

Добре обізнаний зі світовою історією, культурою вчений Д. Донцов наводить паралель із іншими народами, зокрема ізраїльтянами. «Ізраїля — як стоїть в Ісаї і в Єремії — скарав Бог за те, що його сини «почали чинити, що Господеві було не до вподоби», — а також, — за те, що його сини поклонилися Ваалові, що звернули за дороги, «що нею ходили батьки їх, слухаючи заповідей Господніх», — і, нарешті, констатує дослідник, — за те, що «не схотіли стати чистими, перестати чинити зло», не хотіли «шукати правди», стали «відступниками, багато перейняли від народів східних», ставши «з синами чужоземців в побратимстві»; за те, що «кожний жив по упрямству серця свого, не слухаючи Бога» [10, 20]. Отже, головні злочини, за які карається боговибраний ізраїльський народ, це: по-перше, відступництво від Божих законів, за непослух, по-друге (що випливає з першого, тому що глибока духовність і християнськість закорінені в минулому),

надання переваги ефемерним теоріям сучасних «лжепророків» над мудрістю предків.

На противагу сучасним просвітителям, котрі сліпо волочаться за «современними вогнями» і приносять на український ґрунт лише «великих слов велику силу... Та й більш нічого», Д. Донцов протиставляє нікому не відомих, безіменних героїв періоду національно-визвольних змагань 1917–1921 рр., котрі з Божою іскрою «через Шевченка, може Руданського, через історичні перекази, пісні, думи, традиції козаччини, через місцеві легенди <...> були насичені ще духом нашої історичної давнини» [16], який і спонукав їх до активного захисту суверенітету України. А в іншому місці націософ підкреслює, що «народ шанував свою історичну традицію козацьку, воскресену Шевченком» [17]. Натхненний духом Кобзаря, вчений показує практичну реалізацію Шевченкового заповіту, який полягав у тому, щоби «бути християнином, боронити свою віру, свій рідний край і скоріше вмерти, ніж дати себе перемогти» [8]. Основний ідейний зміст важливий і залишається актуальним і в наші дні.

Тарас Шевченко зосереджує нашу увагу на тому, що Господь «люті зла не діє без вини нікому». Дмитро Донцов тому і каже, що «приходив Бог “на отмщеніє” язикам і в науку людям, як “правда-мста”, що карає люд цей як “удар грому”, бо зледащили, бо допустили, що “над дітьми козацькими поганиці панують”; бо “тому і висять ся царі”, — висновує мислитель, — на нашій землі, що “дрібніють люди на землі”; бо ледве один козак знайшовся “із міліона свинопасів”. Кара посиляється як кара за гріх оспалости. За те, що на грішній землі замість “прадідів великих” розпаношилися “правнуки погані”, що “дали себе в пута взяти»» [10, 21]. Ці нащадки відкинули поняття «політичної нації» [14, 39] і в результаті прийшли до «негації поняття нації взагалі, яка не може існувати без власних державно-політичних змагань» [14, 39]. Критичне засвоєння поетичного дискурсу Тараса Шевченка і творче його переосмислення відповідно до потреб нації привело до формування об’єктивної оцінки суспільства.

Потреба у протистоянні різноманітним антибуттевим, антидуховним явищам навколишньої дійсності зумовлює культивування Шевченкових традицій. «Джерело всього героїчного й сильного, — читаємо у мислителя, — як у наших теперішнім життю, так і в письменстві, завсіди знайдемо в Шевченка. <...> Шевченко був наскрізь перейнятий духом старокиївської культури, її релігійною містикою, її лицарсько-наїздницьким духом, якого відблиск зяянів знову в освітаній ним козаччині, — нарешті її літературою» [18]. За словами Д. Донцова, «на всій нашій цивілізації тяжить страшна, не спокуювана досі вина: зрада своїх традицій і своєї віри» [19]. Сказано цілком у дусі Т. Шевченка. А воскресіння в духовних надрах

могутньої сили — запорука відродження України і культурної, і політичної. Переймаючись нагальними потребами, філософ констатує, що тільки віра, «одідичена нами від предків наших» [19], зможе вивести нас «із пропасті». І завдання наше полягає у тому, щоби «виплекати в собі свободлюбного духа» [19]. Ці розмірковування дають підстави робити висновки про ідейну спорідненість, «укоріненість» (С. Вейль) світогляду Д. Донцова і Т. Шевченка на різних рівнях. Дослідник запропонував реципієнтові власний погляд на постать Кобзаря, який не виламується із усталених традицій української духовності.

Донцов вказує, що у Шевченка є особлива концепція Бога-Отця. «Його Бог милосердний і довготерпеливий, але й караючий Бог, тим не менше — ця його концепція відбігає в його думці і від концепції “сердитого”, як він каже, ізраїльського Єгови, і від концепції Бога у москалів, яка так його вражала в образах і в богослужінні московських церков, в їх наскрізь матеріалістичному “православ’ї” з його цезаро-папізмом» [19]. Унікальна здатність Д. Донцова проникати у духовний універсум Шевченка справді гідна подиву, дає йому можливість диференціювати такі змістові нюанси.

«Християнство — це не рожева водичка гуманності і добротності, це релігія войовників Христових, — стверджує Д. Донцов, — які не уникають конфліктів, не “за хрести ховаються від сатани” (Шевченко), лише борються з ним під знаком Розп’ятого» [19]. Дослідник вміло наголошує на особливій здатності Шевченкових творів спонукати до дії та чину в ім’я України, для служіння Богові, висвітлює одну з основоположних рис світобачення Т. Шевченка саме «як українського християнського пророка» [23, 13].

Батьківщина для Шевченка — це праобраз Божої спільноти на землі. Захист рідної землі — це сповнення християнської заповіді любові, яка говорить, що «ніхто не спроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає» [Йоан 15, 12]. Мотив відповідальної любові за рідну землю у творчості Кобзаря є одним з найпомітніших, що і дало підстави Д. Донцову стверджувати, що «...тіся Бог — рідний край найвища цінність» [18]. Мислитель завжди слушно і влучно використовує спадщину Кобзаря, в основному актуалізуючи християнський потенціал української Біблії. «Все це дуже логічно: без Бога — в безсилім шамотанні мечеться думка, заплутана в сітях “мудрості по плоті”, без Бога — обертаються наші емоції — в стремління задовольнити “інстинкти тварини”, гасне вогонь всяких стремлінь вгору, а тоді, казав Шевченко, “в нашу кістяну комору налізуть свині із надвору»» [11, 74]. Неодноразово науковець наголошує: «Вдумайтеся і читайте кожне слово трьох післаних Україні з Висот пророків, — досі мало зрозумілих у нас: Шевченка, Лесі

Українки і Франка. В їх словах знайдете спасіння і вашої душі, і нашої України.

Закон любови? Так, але як його розумів Христос і Апостоли Його в Євангелії? Не єднатися з “кодом гадючим” різних фарисеїв, яких отець був “отець брехні”. Даліше — служити Богові і протиставитися дияволу» [17].

Вплив творчості Т. Шевченка на становлення державницького мислення українців важко якось виміряти, осягнути кількісно. Без перебільшення та надмірного пафосу можна сказати, що постать Кобзаря глибоко ввійшла у ментальність нашого народу. Рівень національної ідентифікації, самоусвідомлення себе як окремого народу росте разом з пізнанням творчості поета, відкриттям свого Шевченка. Як бачимо, це яскраво виявилось на прикладі життя і творчості Дмитра Донцова. Про це

пише і сам мислитель у численних працях, це простежується у чіткій націєцентричній позиції націософа, літературознавця, для якого естетичні принципи Т. Шевченка стали критеріями художності у мистецтві слова. Великий корпус праць дослідника вже досліджено, однак достатньою мірою ще не впроваджено до загальнонаціонального запровадження у сфері науки, освіти. Літературознавчий метадискурс вченого залишається ще не осмисленим і не апробованим на сьогодні. Розкриття лише одного аспекту філософських та історіософських праць, а саме — місце і роль поезії Т. Шевченка — спонукатиме наукову громадськість до глибшого і повнішого вивчення спадщини Д. Донцова. Введення його в дослідницький обіг сприятиме поживленню наукової думки, розгляду по-новому деяких аспектів національного буття.

ДЖЕРЕЛА

1. Баган О. Джерела світоглядного націоналізму / О. Баган // Донцов Д. Вибрані твори [Текст] : в 10 т. / Упоряд., післям., комент. О. Баган. — Дрогобич : ВФ «Відродження», 2011. — Т. 1. Політична аналітика (1912–1918 рр.) / Передмова О. Багана. — Дрогобич : ВФ «Відродження», 2011. — С. 5–19.
2. Баган О. Долання епохи Ratio: оцінки Дмитра Донцова [Електронний ресурс] / О. Баган. — Режим доступу : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=79/>
3. Баган О. Естетика і поетика вісниківського неоромантизму : дис ... канд. філол. наук : 10.01.01 «Українська література» / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Відділ української літератури / О. Баган. — Л., 2002. — 194 арк. — Бібліогр. : арк. 186–194.
4. Баган О. Поміж містикою і політикою (Дмитро Донцов на тлі української політичної історії 1-ої половини ХХ ст.) / О. Баган. — Київ : УВС ім. Ю. Липи, 2008. — 78 с.
5. Баган О. Про загадки Росії [Електронний ресурс] / О. Баган. — Режим доступу : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=260/>
6. Глушенко І. Соціально-філософські погляди Д. Донцова : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / І. Глушенко. — Слов'янськ, 2011. — 33 с.
7. Грабович Г. Шевченко в рецепції Дмитра Донцова / Г. Грабович // Слово і час. — 2004. — № 3. — С. 37–46.
8. Донцов Д. Воююча церква і нація [Електронний ресурс] / Д. Донцов. — Режим доступу : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=268/>
9. Донцов Д. Дороговказ у майбутнє [Електронний ресурс] / Д. Донцов. — Режим доступу : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=134/>
10. Донцов Д. Дух нашої давнини / Д. Донцов. — Дрогобич : ВФ «Відродження», 1991. — 342 с.
11. Донцов Д. За яку революцію; репринтне відтвор. вид. 1957 р. / Д. Донцов. — Львів, 1990. — 84 с.
12. Донцов Д. Ідеологія чинного націоналізму [Електронний ресурс] / Д. Донцов. — Режим доступу : <http://dontsovnico.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=127/>
13. Донцов Д. Літературна есеїстика / Д. Донцов. — Дрогобич : ВФ «Відродження», 2010. — 688 с.
14. Донцов Д. Націоналізм / Д. Донцов. — Київ : ФОП Стебеляк, 2011. — 256 с.
15. Донцов Д. Національні гермафродити [Електронний ресурс] / Д. Донцов. — Режим доступу : <http://dontsovnico.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=399/>
16. Донцов Д. Огню іскра великого [Електронний ресурс] / Д. Донцов. — Режим доступу : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=130/>
17. Донцов Д. Плян «демократії» унешкідливити український націоналізм [Електронний ресурс] / Д. Донцов. — Режим доступу : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=330/>
18. Донцов Д. Правда прадідів великих [Електронний ресурс] / Д. Донцов. — Режим доступу : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=150/>
19. Донцов Д. Хрестом і мечем [Електронний ресурс] / Д. Донцов. — Режим доступу : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=135/>
20. Загребельний І. Націоналізм versus модерн: життя і творчість Дмитра Донцова в оптиці консервативної революції : монографія / І. Загребельний. — К. : Видавництво Сергія Пантюка, 2014. — 192 с.

21. Іванишин В. Дмитро Донцов / Василь Іванишин // Вісниківство: літературна традиція та ідеї : Збірник наукових праць, присвячений пам'яті Василя Іванишина / Ред. колегія : Л. Кравченко (голова), О. Баган, П. Іванишин та ін. — Дрогобич : Коло, 2009. — С. 236–244.
22. Іванишин В. Світогляд нації / Василь Іванишин // Вісниківство: літературна традиція та ідеї : Збірник наукових праць, присвячений пам'яті Василя Іванишина / Ред. колегія : Л. Кравченко (голова), О. Баган, П. Іванишин та ін. — Дрогобич : Коло, 2009. — С. 227–235.
23. Іванишин П. Тарас Шевченко крізь призму «естетики Шевченка»: Націоналістична герменевтика Дмитра Донцова / П. Іванишин // Донцов Д. Незримі скрижалі Кобзаря (Містика лицарства запорозького). — Київ : Українська видавнича спілка ім. Ю. Липи, 2008. — С. 3–19.
24. Квіт С. Дмитро Донцов: ідеологічний портрет. Видання друге, виправлене і доповнене / С. Квіт. — Львів : Галицька видавнича спілка, 2013. — 192 с.
25. Козій І. Соціально-філософські погляди Дмитра Донцова : автореферат дис. ... філос. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / І. Козій. — Львів, 2005. — 16 с.
26. Колкутіна В. Основні чинники формування ідеологічних та естетичних поглядів Д. Донцова як літературного критика [Електронний ресурс] / В. Колкутіна. — Режим доступу : <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=17805&chapter=1>
27. Леськова М. «Літературно-науковий вістник» як культурологічне джерело духовного відродження української нації (20–40 рр. ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : спец. 10.01.08 «Журналістика» / М. Леськова. — К., 1996. — 18 с.
28. Сенета М. Національно-екзистенціальна актуалізація Дмитром Донцовим творчості Тараса Шевченка / М. Сенета // Націософська інтенціональність та її естетичні вияви в українській літературі ХІХ–ХХ століть : колективна монографія / За редакцією Петра Іванишина. — Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2014. — 272 с.
29. Сосновський М. Дмитро Донцов: Політичний портрет. З історії розвитку ідеології українського націоналізму / М. Сосновський. — Нью-Йорк ; Торонто, 1974. — 419 с.
30. Чугуєнко М. Формування та розвиток ідеології Дмитра Донцова : автореферат дис. ... канд. філос. наук 09.00.12 / М. Чугуєнко. — Харків, 1996. — 16 с.
31. Шептицька Т. Антималоросійський дискурс української літератури 1920-х — початку 1930-х років (на матеріалі «Літературно-наукового вістника») : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література» / Т. Шептицька. — Київ, 2005. — 11 с.
32. Шліхта І. Дмитро Донцов як ідеолог і теоретик українського націоналізму : дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / І. Шліхта. — К., 2005. — 263 с.

REFERENCES

1. Bahan O. Dzherela svitogliadnoho natsionalizmu / O. Bahan // Dontsov D. Vybrani tvory [Tekst] : v 10 t. / Uporiad., pisliam., koment. O. Bahana. — Drogobych : VF «Vidrodzhennia», 2011. T. 1. Politychna analityka (1912–1918 rr.) / Peredmova O. Bahana. — Drogobych : VF «Vidrodzhennia», 2011. — S. 5–19.
2. Bahan O. Dolannia epokhy Ratio: otsinky Dmytra Dontsova [Elektronnyi resurs] / O. Bahan. — Rezhym dostupu : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=79/>
3. Bahan O. Estetyka i poetyka visnykivskoho neoromantyzmu : dys ... kand. filol. nauk : 10.01.01 «Ukrainska literatura» / Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakievycha. Viddil ukrainskoi literatury / O. Bahan. — L., 2002. — 194 ark. — Bibliohr. : ark. 186–194.
4. Bahan O. Pomizh mistykoiu i politykoiu (Dmytro Dontsov na tli ukrainskoi politychnoi istorii 1-i polovyny XX st.) / O. Bahan. — Kyiv : UVS im. Yu. Lypy, 2008. — 78 s.
5. Bahan O. Pro zahadky Rosii [Elektronnyi resurs] / O. Bahan. — Rezhym dostupu : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=260/>
6. Hlushchenko I. Sotsialno-filosofski pohliady D. Dontsova : avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk : spets. 09.00.03 «Sotsialna filosofiiia ta filosofiiia istorii» / I. Hlushchenko. — Sloviansk, 2011. — 33 s.
7. Hrabovych H. Shevchenko v reseptsii Dmytra Dontsova / H. Hrabovych // Slovo i chas. — 2004. — No. 3. — S. 37–46.
8. Dontsov D. Voiiucha tserkva i natsiia [Elektronnyi resurs] / D. Dontsov. — Rezhym dostupu : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=268/>
9. Dontsov D. Dorohovkaz u maibutnie [Elektronnyi resurs] / D. Dontsov. — Rezhym dostupu : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=134/>
10. Dontsov D. Dukh nashoi davnyny / D. Dontsov. — Drogobych : VF «Vidrodzhennia», 1991. — 342 s.
11. Dontsov D. Za yaku revoliutsiiu; reprintsne vidtvor. vyd. 1957 r. / D. Dontsov. — Lviv, 1990. — 84 s.

12. Dontsov D. Ideolohiia chynnoho natsionalizmu [Elektronnyi resurs] / D. Dontsov. — Rezhym dostupu : <http://dontsovnyc.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=127/>
13. Dontsov D. Literaturna eseistyka / D. Dontsov. — Drohobych : VF «Vidrodzhennia», 2010. — 688 s.
14. Dontsov D. Natsionalizm / D. Dontsov. — Kyiv : FOP Stebeliak, 2011. — 256 s.
15. Dontsov D. Natsionalni hermafrodyty [Elektronnyi resurs] / D. Dontsov. — Rezhym dostupu : <http://dontsovnyc.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=399/>
16. Dontsov D. Ohniu iskra velykoho [Elektronnyi resurs] / D. Dontsov. — Rezhym dostupu : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=130/>
17. Dontsov D. Plian «demokratii» uneshkidlyvyty ukrainskyi natsionalizm [Elektronnyi resurs] / D. Dontsov. — Rezhym dostupu : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=330/>
18. Dontsov D. Pravda pradidiv velykykh [Elektronnyi resurs] / D. Dontsov. — Rezhym dostupu : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=150/>
19. Dontsov D. Khrestom i mechem [Elektronnyi resurs] / D. Dontsov. — Rezhym dostupu : <http://dontsov-nic.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=135/>
20. Zahrebelnyi I. Natsionalizm versus modern: zhyttia i tvorchist Dmytra Dontsova v optytsi konservatyvnoi revoliutsii: monografia / I. Zahrebelnyi. — K. : Vydavnytstvo Serhii Pantiuka, 2014. — 192 s.
21. Ivanyshyn V. Dmytro Dontsov / Vasyl Ivanyshyn // Visnykivstvo: literaturna tradytsiia ta idei : Zbirnyk naukovykh prats, prysviachenyi pamiaty Vasylia Ivanyshyna / Red. kolehiia : L. Kravchenko (holova), O. Bahan, P. Ivanyshyn ta in. — Drohobych : Kolo, 2009. — S. 236–244.
22. Ivanyshyn V. Svitohliad natsii / Vasyl Ivanyshyn // Visnykivstvo: literaturna tradytsiia ta idei : Zbirnyk naukovykh prats, prysviachenyi pamiaty Vasylia Ivanyshyna / Red. kolehiia : L. Kravchenko (holova), O. Bahan, P. Ivanyshyn ta in. — Drohobych : Kolo, 2009. — S. 227–235.
23. Ivanyshyn P. Taras Shevchenko kriz pryzmu «estetyky Shevchenka»: Nacionalistychna hermenevtyka Dmytra Dontsova / P. Ivanyshyn // Dontsov D. Nezrymi skryzhali Kobzaria (Mistyka lytsarstva zaporozkogo). — Kyiv : Ukrainska vydavnycha spilka im. Yu. Lypy, 2008. — S. 3–19.
24. Kvit S. Dmytro Dontsov: ideolohichniy portret. Vydannia druge, vypravlene i dopovnene / S. Kvit. — Lviv : Halytska vydavnycha spilka, 2013. — 192 s.
25. Kozii I. Sotsialno-filosofski pohliady Dmytra Dontsova : avtoreferat dys. ... filos. nauk : spets. 09.00.05 «Istoriia filosofii» / I. Kozii. — Lviv, 2005. — 16 s.
26. Kolkutina V. Osnovni chynnyky formuvannia ideolohichnykh ta estetychnykh pohliadiv D. Dontsova yak literaturnoho krytyka [Elektronnyi resurs] / V. Kolkutina. — Rezhym dostupu : <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=17805&chapter=1>
27. Leskova M. «Literaturno-Naukovyi Vistnyk» yak kulturolohichne dzherelo dukhovnoho vidrodzhennia ukrainskoi natsii (20–40 rr. XX stolittia) : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filoloh. nauk : spets. 10.01.08 «Zhurnalistyka» / M. Leskova. — K., 1996. — 18 s.
28. Seneta M. Natsionalno-ekzstentsialna aktualizatsiia aktualizatsiia avtorem Dontsovyim tvorchosti Tarasa Shevchenka / M. Seneta // Natsiosofska intentsionalnist` ta yii estetychni vyjavy v ukrainskii literaturi XIX–XX stolit : kolektyvna monohrafiia / Za redaktsiieiu Petra Ivanyshyna. — Drohobych : Vydavnychiy viddil Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2014. — 272 s.
29. Sosnovskiy M. Dmytro Dontsov: Politychnyi portret. Z istorii rozvytku ideolohii ukrainskoho natsionalizmu / M. Sosnovskiy. — Niu-York, Toronto, 1974. — 419 s.
30. Chuhuienko M. Formuvannia ta rozvytok ideolohii Dmytra Dontsova : avtoreferat dys. ... kand. filos. nauk. 09.00.12 / M. Chuhuienko. — Kharkiv, 1996. — 16 s.
31. Sheptytska T. Antymalorosiskiyi diskurs ukrainskoi literatury 1920-kh — pochatku 1930-kh rokiv (na materialy «Literaturno-Naukovoho Vistnyka») : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : spets. 10.01.01 «Ukrainska literatura» / T. Sheptytska. — Kyiv, 2005. — 11 s.
32. Shlichta I. Dmytro Dontsov yak ideoloh i teoretik ukrainskoho natsionalizmu : dys. ... kand. ist. nauk : spets. 07.00.01 «Istoriia Ukrainy» / I. Shlichta. — K., 2005. — 263 s.

Мария Сенета

РОЛЬ ХРИСТИАНСКОЙ ТРАДИЦИИ Т. ШЕВЧЕНКО В ФИЛОСОФСКИХ И ИСТОРИОСОФСКИХ ТРУДАХ ДМИТРИЯ ДОНЦОВА

В статье на материале философских и историософских трудов Д. Донцова проанализировано формирование мировоззрения мыслителя под влиянием творчества Т. Шевченко. В результате исследования удалось выявить, что поэзия Кобзаря обладает уникальной способностью развивать националистическое мышление, мышление в категориях сохранения, воспроизводства и развития украинских ценностей. Это ярко проявилось на примере жизни и творчества Дмитрия Донцова. В частности, удалось проследить постепенное углубление понимания поэзии Кобзаря, рост

уровня самосознания и национальной тождественности. Несмотря на то, что поэзия Кобзаря написана в предыдущем веке, исследователь удачно использовал духовно-творческий и ментальный потенциал «Кобзаря» для решения непростой геополитической ситуации Украины в XX в. Основными авторитетами для мыслителя есть Библия, «Кобзарь», духовное наследие украинского народа. Следует обратить внимание, что именно через творчество поэта философ постепенно приходит к более глубокому пониманию Священного Писания. Выделены основные сферы творческого использования поэзии Т. Шевченко, в частности: формирует государственное мышление, способствует сохранению традиционных ценностей украинского народа, воспитывает высокие эстетические критерии.

Ключевые слова: историософия, национальная самоидентификация, христианские ценности, духовность, критерий.

Maria Seneta

THE ROLE OF SHEVCHENKO'S WAY OF CHRISTIAN TRADITION IN DMYTRO DONTSOV'S PHILOSOPHICAL AND HISTORIOSOPHICAL STUDIES

The article investigates Dmytro Dontsov's philosophical and historiosophical works which was greatly influenced by Taras Shevchenko's poetry. It is based on Dontsov's studies mainly such well-known as "Nationalism", "Great Ancestors' Truth", "Spirit of Our Antiquity" and different articles. It is shown that poet's poetry has the unique ability to develop national thinking, thinking about conservation, restoration and development of Ukrainian values. Dmytro Dontsov's life and studies is the evident example. In particular, we managed to trace the gradual deepening of understanding Kobzar's poetry, the growth of national identity by reading and analyzing Taras Shevchenko's poetry. Although poet's poetry is written in the previous century, the researcher successfully used spiritual and mental capacity of "Kobzar" for solving the difficult geopolitical situation of Ukraine in the 20th century. It is shown that the main authority for the thinker is the Bible, "Kobzar", spiritual heritage of the Ukrainian people. It should be noted that due to poet's poetry national identity, thinking about development of Ukrainian values gradually comes deeper. The article outlines the main areas of creative using of Shevchenko's poetry, in particular: to form state thinking, to encourage in preserving traditional values of the Ukrainian people, to educate high aesthetic criteria.

Key words: historiosophy, national identity, Christian values, spirituality, criterion.

УДК 82(091)«19»

Наталія Сизоненко

ЦИКЛ «ПІД ВІЧНИМ НЕБОМ» В. ШЕВЧУКА ЯК МЕТАТЕКСТ

У статті проаналізовано цикл В. Шевчука «Під вічним небом» як метатекст. Предмет авторської рецепції — життєтворчість Сократа, Г. Сковороди, Л. Толстого, М. Ганді. Цілісність функціонування метатексту забезпечує діалогічна системна домінанта — філософсько-естетичний принцип ненасилля. Авторські інтенції спрямовані на здобуття читачем нового знання — культурно-історичної тягlosti філософії ненасилля, її універсальності. Виявлено, що системна домінанта забезпечує завершеність авторського висловлювання й випрозорює текстовий діалог циклу, заявлених у ньому філософських позицій мислителів різних епох. Наголошується на тому, що основними формами інтертекстуальності циклу є алюзія та референція.

Ключові слова: інтекст, інтертекст, метажанр, метатекст, системна домінанта, філософія ненасилля.

У книзі Василя Шевчука «Під вічним небом» (1985) [11] подано художню рецепцію життєдіяльності мислителів різних епох — Сократа, Г. Сковороди, М. Ганді. Книга дійшла до другої верстки, коли письменникові було

«рекомендовано» ([див.: 8, 35]) вилучити з неї повість про Л. Толстого «Совість».

Перша спроба інтерпретації книги як метатексту належить Н. Околітенко, яка веде мову про зовнішній та внутрішній сюжети, останній